

„היא הרעילה אותי!“ צעקה אשתו הקשישה של המשורר אליע

רעל בכוס

החשודה

אני חררה מפני המספר 13, אמרה פולה אליעזר לאלה שבאו לברכה על כניסתה לדירתה המפוארת החדשה שבשיכון פדרמן, על הרה"כרמל בחיפה. כל אדם אחר במקומה היה ודאי שמח לעבור מדירה עלובה וישנה לשיכון חדש, המצוייד אפילו במיגדר גולף. אבל פולה, אשתו בת ה-57 של המשורר רפאל אליעזר, שבמשך עשרות שנים דרה בדירת-מרתף בתל-אביב, האמינה באמונות תפלות. ומספר הדירה שקיבלה בשיכון פדרמן היה 13.

כעבור חודש ימים, מצאו אותה שכנוי תיה שוכבת על הספה שבחדרה, מתפתלת מתעושת ביסורים איומים, מקיאה ומעלה קפץ. אחרי שעות מספר, נפתח פולה אליעזר את נפשה בבית-החולים הכרמל. המילים האחרונות שהספיקה לומר לרופאים שניסו להצילה היו: „היא הרעילה אותי... היא שמה לי רעל במיץ שנתנה לי...“ תיאור זה יכול להיות לקוח ישר מספריה של אנתה כריסטי, המיטיבה להציג בסיפורי הבלשים שלה נפשות המחבבות את הרעל כאמצעי רצח. אלא שהמשך התעלומה החיפאית לא היה מסובך כלכך כמו אצל אנתה כריסטי. שעות מועטות אחרי מותה של פולה אליעזר, כבר היתה בידי המשטרה החשודה בגרימת המוות — והמניע הברור למעשה זה. שוטרי מורד החקירות של משטרת חיפה תפסו את החשודה ברצח עוד לפני שהיה ידוע להם כי בוצע רצח. במבט מהול ברחמים וזלזול מקצועי סקרו הם את העובדות שהצטברו בידיהם: „זה מה ש-קורה כשאשה מחליטה לבצע רצח!“

תעלומת הרצח, שנראתה תחילה כמסי תורית, פוענחה איפוא במהירות ובקלות חסרות תקדים. יצילצול טלפוני ביום הרביעי האחרון, בשעות אחרי הצהריים, הביא את קצין החקירות דוד פאר למשרד החקירות הפרטי ש.ח.כ. בחיפה. שם הצביעו בפניו

מוחר! לצלם, פסקה השופטת מרים שטרקמן, בתשובה לבקשת המשטרה לאסור פרוטום תמונתה של עליזה.

בלשי המשרד על אשה בעלת קומה מבורצת ונוטה להשמנה, שפניה היפים היו מבורזות מאור. עליזה פאנו, בת ה-28, הפליטה רק משפט אחד, לפני שהלכה עם ה-שוטרים: „דפקתם אותי, זה לא היה הגונן!“ לפני שבוע התקשרה לראשונה עליזה, אשתו של רופא תל-אביבי, עם סניף משרד החקירות בתל-אביב. היא ביקשה לעקוב אחרי אשה בשם פולה אליעזר, הגרה ברחוב הצופים על הר הכרמל. לדבריה במימת אותה אשה התקפות לב, כדי לעורר רחמים בלב בעלה. המשימה שהטילה עליזה על החוקרים היתה: להדא כי אומנם התקפות הלב של פולה מבווימות. היא אף מסרה להם תאריך בו עומדת פולה לביים התקפה שכזאת, ביקשה להוכיח את הביוט.

אנשי המשרד קיבלו את הרושם כי לקוח חתם החדשה, שנראתה מבולבלת למדי, עומדת להנשא לבנה של אותה פולה, וכי פולה מנסה למנוע זאת באמצעות התקפות הלב שלה. הם התרשמו מדבריה כי בתאריך שנמסר להם, ימסור לה בנה על כונו תו להנשא לעליזה, ואז תביים פולה התקפת לב נוספת.

האורחת לקחה את הכוסות

פודה אומנם קיבלה התקפה. אולם לא היתה זאת התקפה מבווימת. עליזה פאנו ביקרה אותה ביום שלישי בשבוע שעבר, השקתה אותה כמה כוסות מיץ, ש-הכינה במיוחד במיקסר. כתוצאה משתיית המיץ באה ההתקפה המצופה. בביתה של פולה אליעזר לא נמצאו כל שרידים לנוזל אותו שתתה. לדברי העוררת, שהיתה נוכח חת אותה שעה בבית, לקחה עליזה בצאתה גם את הכוסות וגם את הקנקן בהם נמסך המיץ. כעבור ימים מספר מצאה המשטרה כלים אלה במשרד הנוסיעות אביב בתל-אביב. עליזה שלחה אותם בחבילה מחיפה, מיד כשיצאה מביתה של פולה.

מה הכילו כלים אלה מלבד המיץ? הבדיקה הפאתולוגית בגופתה של הנרצחת גילתה כי היא בלעה יחד עם המיץ כמות גדולות של התרופה פרודיגול, תרופה הניתנת לעידוד שרירי-הלב של חולי-לב והמכילה גם כמות קטנה של רעל. כש-היא נלקחת בכמויות גדולות היא עלולה להביא להתקפות-לב קשות, המשנות את פעולתו וגורמות למח. תרופה זו מתמסרת מסת בגוף ואינה משאירה סימנים. רק רופא מומחה יודע את השפעתה של תרופה זו.

חומר מעין זה נמצא גם בארנקה של עליזה פאנו. היא אף הודתה כי רכשה תרופה זו במספר בתי-מרקחת בתל-אביב. לחוקרים נשאר עתה רק לקבוע, מה היה עלול להביא את עליזה פאנו לרצוח את פולה עליזה שמספר שנותיה כפול משלה. האפשרות שנראתה להם ביותר: עליזה רצתה להפטר מפולה אליעזר, על רקע ריי-מאנטי. היא היתה, מזה חמש שנים, ידידתו הקרובה של המשורר רפאל אליעזר (55), בעלה של פולה. יתכן שרצתה לחסל את האשה שסירבה לתת גט לבעלה, כדי שתוכל להינשא לו אחרי מותה.

היתה זו תשובה פשוטית למדי לגבי מעשה רצח מוזעזע, מסעיר ובלתי מושלם מעין זה. אשה, הבוחרת לרצוח את יריבתה בדרך זו, צריכה להיות נתונה בסערות רגשות פיתאומיות, או חסרת-דעה לחלוטין. עליזה פאנו, לא היתה שרויה באחד המצבים הללו.

התונה פיקטיבית

איננו מוסוגדים להאמין כי עליזה עשויה לבצע מעשה כזה, אמרו עליה ידידיה. אין זאת אומרת כי היתה להם דעה טובה עליה. הם הכירוה בתור בחורה מתוסבכת ומוזרה, בעלת יומרות סיפוריות מוגזמות שלא עמדו בשום יחס ליכולתה וכישורנותיה; רובם סברו שהיא אינה נעימה בחברה, הליכותיה משוננות וצורת דיבורה בעברית סיפורית מדי. כל אלה מנעו מרבים מלהתחבר עמה. כך נראתה עליזה ברוך מיום שעלתה

ארצה עם הוריה מבולגריה, לפני 13 שנה. בתם היחידה של זוג הורים מבוגרים, שי-ראו הצלחה בחנות המכולת שפתחו ביפו, בשדרות ירושלים, והתעשרו תוך שנים ספורות, חלמה מילדות להיות סופרת גדולה למרות שהיו לה פנים נאות למדי, היתה צורתה הגשמית דוחה כבר בהיותה ילדה. היא לא הצליחה להתחבר, התבודדה עם ערימות הספרים אותם היתה בולעת בזה אחר זה.

שנה אחת בלבד למדה בגימנסיה הרצליה. אחר כך עזבה את בית-הספר ולמדה בעצמה, לקראת בחינות הבגרות החיצוניות. הוריה הפשוטים, שראו בילדתם ילדת-פלא ובעלת כשרונות בלתי-רגילים, היו מוכנים לעשות עבורה את הכל — כדי שתגיע למעמד המר-כובד של סופרת.

מיד אחרי שעברה את בחינות הבגרות בהצלחה, רשמה הוריה לפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטה העברית בירושלים. שם היתה עליזה ברוך צריכה ללמוד פסיכוכי-לוגיה, פדגוגיה וסיפורות. אולם גורם אחר הפריע — היה עליה להתגייס לצה"ל. הוריה מצאו את הפיתרון, הם אילצו אותה להסי-כים לנישואים פיקטיביים עם אדם שהיא עצמה תיארה אותו בכל הזדמנות כ„מיסכן“. עליזה ברוך הפכה לעליזה יצחק. היא לא חייחה עם בעלה, אולם האיש, בן העדה הבולגרית אף הוא, קיבל קיצבה חודשית על שהסכים לתת לבת משפחת אלברט ברוך את שמו ולשחררה עלידי כך מהצבא.

עליזה עברה לגור בירושלים, אולם לא התמסרה במיוחד ללמודיה באוניברסיטה. היא היתה פעילה בתא הסטודנטים של מפ"ם, עסקה בהוראה בבית-הספר, במע-ברת תלפיות. בתקופה זאת אף נתנסתה ב-אהבה הראשונה.

היא הכירה צייר צעיר, חבר קיבוץ אייל ובעל יומרות סיפוריות כמוה. אולם כעבור זמן קצר באה האכזבה. עליזה היתה שבורה מבחינה נפשית. היא לא הצליחה להקלט בשום חברה. נסיונותיה הנואשים להעמיד פני שכלתנית, לדבר גם שיחת יומיום פשו-טה בשפה שספירית ולקפות על כל מכריה את ההכרה בעובדת היותה סופרת גדולה, הרחיקו מעליה כל חברה. חבריה פגעו בה לא אחת, דחו אותה מחברתם.

חשש להתאבדות

כשהיו אלה הוריה שמצאו את ה-פיתרון, הם שלחו את עליזה בתם ללמודים בלונדון. לפני כשש שנים הגיעה עליזה ברוך-יצחק לבירת בריטניה, כדי לל-מוד ספרות אנגלית. אולם הלמודים היו ענין פורמאלי בלבד. היא התגוררה אצל קרובי משפחה בנוטינגהאם סטריט, לא ספרה לאיש בחברה הישראלית בלונדון בה ניסתה להיקלט כי היא נשואה. כשהבחין פעם מישהו כי בתעודתה רשום השם עליזה יצחק ולא עליזה ברוך, תירצה זאת בני-מוק כי היתה זו טעות במירשם התושבים.

למעצר נלקחת עליזה פאנו, אשתו של הרופא התל-אביבי משה פאנו, עלידי שוטרים מסתירה את פניה, אחרי שהוצאה נגדה פקודת מעצר ל-15 יום כחשודה בביצוע אליעזר. רבים ממכריה לא ידעו שהיא החשודה ברצח זה, עד פירוטום תמונתה בעתון הערב ידיעות